

III.

Domači zdravnik po naukih in izkušnjah župnika Kneippa. Za vsakdanje potrebe našega ljudstva sestavil Valentin Podgorc, duhovnik krške škofije. Izdala in založila družba sv. Mohorja. — Celovec 1892 — str. 170. 8°. —

Takó je naslovljena knjiga, katere smo nekamo radovedni pričakovali sósebnó zdravnik; zakaj poleg Hufelandove makrobiotike, katero je v slovenski prestavi priredil dr. M. Prelog, in »Domačega zdravnika« župnika Volčiča, ki ga je pred kakimi 20 leti izdala družba sv. Mohorja, nismo Slovenci imeli doslej dela podobne vsebine. Le-tá knjiga je vsekakor važen pojav v našem slovstvu — v malone 60.000 iztiskih roma v vse slovenske pokrajine — in izvestno jo bodo kár najzaupneje prebirali vsi slojevi našega ukaželjnega národa; vredna je torej, da izpregovorimo o nji nekoliko obširneje.

Pisatelj sam pravi v predgovoru, da je njega delo le »preprost, skróčen prevod ali posnetek« dvojice Kneippovih knjig. Pred sabo ji imamo v nastopnih izdajah: *Meine Wasserkur, durch mehr als 35 Jahre erprobt und geschrieben zur Heilung der Krankheiten und Erhaltung der Gesundheit*. 35. Auflage, 1892, str. 376. 8°, in »*So sollt ihr leben*«, Winke und Rathschläge für Gesunde und Kranke zu einer einfachen und vernünftigen Lebensweise und einer naturgemässen Heilmethode — 4. Aufl., 1889, str. 364. 8°. Kempten (Bavarsko). Verlag der Josef Köselchen Buchhandlung.

Bodi nam dovoljeno, da se iz prva nekoliko bavimo z župnikom Kneippom samim in njega zdravilno metodo.

Dandanes imamo brez števila zdravilnih sistemov ali načinov zdravljenja, in skoro vsako leto se jim pridruži še kakšen nov sistem. Iz tega logiški sklepamo, da šolska ali znanstvena medicina popolnoma ne ustreza svoji zvrhi. Zakaj poleg medicine, kakor se uči na vseučiliščih, imamo danes homojopatijo, elektrohomojopatijo, hidropatijo, magnetizem, vegetarijanizem, baumscheidtizem, jägerijanizem, zdravstveno gimnastiko, masažo i. t. d., i. t. d. O skrivnostnih in čudotvornih zdravilih, ki se češče negoli kdaj naznanjajo po časnikih, nečemo niti govoriti.

Kakó naj si tolmačimo to zmešnjavo? Najprej je gotovo krivo denašnje slabo socijalno razmerje. Vzpričo škrofuloze, angleške in luctiške bolezni, vzpričo alkoholizma hira in gine naš organizem čim dalje bolj. V neprestanem strastnem bóji za obstanek slabeva denašnja generacija na živcih. Italijanski učenjak nazivlje po vsi pravici sedanje stoletje — nervoznim.

Naši pradedje so imeli dosti krepkejšo kónstitucijo in so svoječasne bolezni preboleli s pomočjo domačih in lekarniških zdravil ali pa tudi — brez njih.

No, današnji rod ali že hira od mladih let ali pa je vsaj podedoval to ali óno konstitucionalno, hibo, kateri dostikrat ni móči več najti vzroka; krpati mora torej neprestano, da si vzdržava ubogi život, in ako ta krpa ne drži, izkuša krpúcati drugače — prehaja torej od metode do metode.

Vsak zdravilni način se ponaša s svojimi uspehi — umevno, ináče bi moral skoro prenehati, ináče bi véra bolnikov do njega skoro opešala. Kdor se pa natančneje in globlje bavi s tem vprašanjem, kmalu mu je jasno, da je nekaj drugega provzročilo te uspehe nego dotična zdravilna metoda, ki čestokrat nima prav nič posla z njimi.¹⁾ To je — zdravilna móč prirode, to je teženje in boj organizma za svoj obstanek. Ta móč, to teženje provzroča, da se céli zlomljena kost (sevéda, ako sta bili zlomljeni končini pravilno zravnani); prav tista skrbí pri vročinskih boleznih, v katerih ogromno nakopičena telesna toplota pretí uničiti življenje, da nastane silen pot, ki izžene čezmerno toplino ter zajedno izloči iz krvi óne otrovne in kužne snóvi, ki so bile vzrok dotični bolezni.

Brez dvojbe torej organizem utegne ozdraveti, ne da bi potreboval direktne zdravilne pomoči; zakaj zdravnik sam ne more izhajati brez zdravilne móči prirodne; on jo le podpira v nje teženji in borbi. »Zdravnik bodi pomočnik, ne pa učitelj prirodi.« Da jo pa more izdatno podpirati, mora najprej spoznati bistvo dotične bolezni; temu pa je treba mnogo in temeljitih teoretiških in praktiških studij.

Značilno je, da so bili većinoma lajiki, ki so ustanovili káko novo zdravilno metodo. Ne dá se sicer tajiti, in zgodovinska resnica je, da so dostikrat lajiki provzročili popoln preobrat v načelnih nazorih. Mogoče, da imajo lajiki bolj nepristransko in neomejeno okó za nedostatke na kateremkoli znanstvenem polji nego strokovnjaki sami — navadno je vzrok le srečen slučaj — res je pa tudi, da donašajo mnogo napačnega in malo vrednega, kar je treba pozneje odpraviti z velikim trudom.

Tudi župnik Kneipp je lajik (sit senia verbo!) na polji znanstvene medicine. Njega zdravilna metoda, njega nazori o bolezni in zdravljenji so v celoti malone tisti, katere zastopa takó zvano prirodno zdravilstvo (Naturheilkunde) že nad pet desetletij. Pristaši te metode trdíjo v kratkih potezah tó-le:

Že zdrav organizem naš je pravi čudotvor. Pójem zdravja je sicer težko določiti; ako pa vidimo, da so raznovrstni pojavi življenja pri zdravem organizmu samó zavisni od preprostih pogojev, kakor so n. pr. primerna hrana, čistí zrak, prava razdelitev dela in počitka i. t. d., čuditi se moramo,

¹⁾ »Post hoc, ergo propter hoc«, na to sofizmo se većinoma opira slava teh zdravilnih metod. Žál, da ta slava ne traja dolgo.

da se človeško zdravje ne moti češče nego po navadi. To močenje zdravja nazivljemo bolezen. Pojavi bolezni niso nič več in nič menj čudni nego pojavi zdravja; bolezni torej ni smeti zmatrati kot nekaj tujega ali sovražnega našemu životu (kakor se je v obče mislilo in se še bode). Ne gré torej, da proti njim uporabljamo kirurški nož ali strupena zdravila; treba je samó, da poiščemo njih prave vzroke, in sicer v močenju življenskih pogojev. Ako se ti pogoji ugodno uravnajo, prestane tudi bolezen. Bolezni so torej le izraz abnormalnih pogojev življenja. Pojav bolezni izraža torej teženje organizma po zdravju. To teženje podpirati bodi naloga zdravnikova. Podpiraj je z jasnimi, nikoli pa z dvojbenimi pomočki, zlasti pa odločno zametaj sléharn pomoček, ki škodi zdravemu telesu, n. pr. strupena zdravila, morfin, atropin i. t. d. Zakaj, kar je na kvar že zdravemu telesu, to nikoli ne more hasniti bolnemu.

Najjasnejši in najvplivnejši pomoček zdravljenja po Kneippovem sistemu je voda. Voda, zlasti sveža zmrzla voda, ta mu je prava panacea, zdravilo »par excellence«. Ostala zdravila: tinkture, čaji, prahovi in olja, ki jih našteva v svoji domači lekarni, vsa so bolj postranska in menj tehtovita. Z vodo se mora ozdraviti vsaka bolezen. —

Pisatelj »Domačega zdravnika« prispodablja v svojem navdušenji župnika Kneippa Kolumbu v znani pripovedki z jajcem in ga imenuje »pravega moža, ki je po toliko tisoč leti prvi stvar z jasnim umom spoznal ter svojo izkušnjo brezsebično objavil človeškemu rodu.« Ta panegirik se mi vender zdi nekoliko pretiran. Sistem zdravljenja z vodo je bil v bistvenih potezah izdelan pred petdesetimi leti. Prvenstvo in inicijativa v vodozdravstvu gré drugemu móžu.

Bilo je v četrtem desetletji našega veka, ko se je raznesla novica o novem načinu zdravljenja po vsi Evropi. Preprost kmet v avstrijski Šleziji, po imeni Priessnitz, začel je zdraviti z mrzlo vodo. Uporabljal je vodo pri vneticah, vročinskih boleznih i. t. d. ter dosegel velike uspehe. Priessnitzova slava je bila svoje dni prav toliko kakor danes slava Kneippova. Priessnitz je prvi ovrgel stari predsodek, strl urojeno nam bojazen pred mrzlo vodo. Ne dá se tajiti, da je Priessnitz s svojim zdravljenjem provzročil preobrat v medicinski znanosti, tolik prevrat, kakor ga Kneipp s svojim sistemom po naših mislih nikdar ne bode. Kdo danes ne pozná Priessnitzovih obkladkov? Gotovo je, da se moramo zahvaliti njega vplivu, ako dandanes bolnike v vročinskih boleznih lečimo z mrzlimi obkladki, ovitki in kopeljami, ako jim dajemo piti mrzle vodé, ako jim zračimo sobe s' svežim zrakom.

(Konec prihodnjič.)

Dr. Jožef Rakež.

Književna poročila.

III.

Domači zdravnik po naukih in izkušnjah župnika Kneippa. Za vsakdanje potrebe našega ljudstva sestavil Valentin Podgore, duhovnik krške škofije. Izdala in založila družba sv. Mohorja. — Celovec 1892 — str. 170. 8°. —

(Konec.)

Priessnitzovo zdravljenje je podlaga prirodnemu zdravilstvu. Po več krajih so njega pristaši ustanovili takó zvana prirodna zdravilišča. V Avstriji imamo poleg starega Priessnitzovega zavoda Gräfenberga v Šleziji že delj časa zdravilišči na Bledu in v Radegundu pri Gradci.

Tudi zdravniki so se poprijeli Priessnitzovih nazorov. Prvi je bil nekov dr. Jurij Hahn. Njega knjižico o vodozdravstvu je izdal znani Hufeland po njegovi smrti. In prav ta knjiga je prišla v roke tačasnemu bolnemu dijaku Kneippu, ki se je ozdravil po nje naukih — na tej podlagi si je potem osnoval svoj sistem.

Evo vam kratke črtice Kneippovega zdravljenja!

Kneipp zdravi vselej celega človeka, ne samó bolnih udov. Vodo treba rabiti prav rahlo in polagoma, zlasti pri oslabeledih ljudeh. Posebnost Kneippova pa je, da si bolnik pri tem zdravljenji ne smé obrisati života. Da se potem zopet ogreje in posuši, mora se ali izprehajati ali pa iti v posteljo.

Zdravljenje z vodo ima trojen namen, prvič očistiti teló ónih otrovnih snoví, ki so se vzpričo bolezni nabrale v životu ter krožijo v krvi, drugič izboljšati in zjednačiti krvni obtok zlasti v koži in napósled okrepiti in utrditi vse teló.

Navedimo vsaj jeden primer.

Pri vročinskih opriščnih boleznih, n. pr. pri skrlatici, nam kažó vsi pojavi, da krožijo v krvi otrovne snoví, katere treba čim prej izgnati. Dokler je bolezen v pričetku, leži bolnik v vročini in je jako nemiren; koža mu je suha in vroča. Kakor hitro se koža oprišči, umiri se bolnik in napósled zaspí. Treba je torej prirodo podpirati, da se segreta kri čim prej nabere v koži ter ondu v oprišči izpotí svoje bolezenske snoví. To se doseže z vlažnimi ovitki in obkladki — kopelji in umivanja pa nadalje okrepčujejo kožo in vse teló.

V kirurgiji zastopa Kneipp skrajno-konservativno stranko. Najbolj se straši noža. Vse rane, tvore, vnétice i. t. d. leči z vlažnimi ovitki in obkladki. Takisto neče ničesar vedeti o bakterijah in bacilih — torej tudi ne

o antiseptičkih ali razkužilnih pomočkah, tej največji pridobitvi moderne kirurgije. Mrzla voda mu je najboljše razkužilo.

Nasprotje med nazori Kneippovimi in znanstveno medicino je bistveno, načelno. Kaj je zdravje, kaj je bolezen? Kdó pozná natančno določenih mej med njima?

Pristaši prirodnega zdravilstva trdó, kakor smo že omenili, da sta bolezen in zdravje bistveno jedno in tisto, pojava tistega življenskega procesa — zdravje je, rekel bi, pozitivna, bolezen negativna stran — zdravje je življenje, ki nameni ohraniti organizem, bolezen je življenje, ki ga kani izpodkopati in porušiti.

Znanstvena medicina pa pravi: Bolezen je nekaj nasprotnega normalnemu življenju, sovražnica je, ki se je od zunaj sém utihotapila v naš organizem, sovražnica, ki hoče ondu živeti ob njega troških ter ga preti uničiti ali pa ga res ugonóbi. Te svoje nazore je znanstvena medicina v najnovejšem času sijajno podkrepila in podprla, ker je jasno dokazala, da so óne brezkončno drobne glívice, bakterije imenovane, ki se nahajajo v bolnem organizmu, res vzrok dotični bolezni — da se niso stoprav zaradi bolezni naselile v že bolnem telesu.

Ne pristaje nam soditi na tem mestu, katera stranka trdi pravo; zbok tega se tudi ne bomo spuščali v natančnejšo kritiko Kneippovega zdravljenja. Zakaj prvič spoštujemo vsakogar prepričanje, drugič se je nam razprava itak že preširoko razpletla, in naposled nečemo, da bi se nam morebiti podtikavali sebični nameni, kakor se baš sedaj često godí med Slovenci. Prav radi tega tudi ondukaj nismo hoteli navesti óne rezke sodbe in obsodbe, katero je o Kneippovem zdravljenju nedavno izpregovoril slovêč zastopnik znanstvene medicine. Prihodnji čas ga bode sodil z bolj nepristranskim očesom. Nalik vetru, ki razpihava pleve in opušča zrno, ohranila nam bode bodočnost, kar je dobrega na njem.

Čitajoč Kneippovi knjigi, pogoltnili smo z mirno dušo marsikatero pikro besedo, napérjeno proti zdravniškemu stanu. Zdravniška znanost danes iz lahka ponosno stopa v vrsti svojih sestrâ in ni se ji bati primere s katerokoli družico. Toda kakor v vsaki drugi znanosti, takisto so tudi v medicini človeškemu spoznavanju stavljenе mejé. Znano pa je že iz navadnega življenja, da v medicini skoraj vsakdo hoče imeti veljavno besedo, da o nji izreka mogočne sodbe in obsodbe ter o vsaki priliki strelja trpke pušice-zabavljice na ubogega zdravnika — prav tisti pa srdito zavrača vsakogar, kdor se brez kompetencije vtika v posle njegovega stanú. V medicini pa je vsakdo kompetenten. Izrek: Le čevlje sodi naj kopitar — veljá za vse znanosti, samó za medicino ne.

Kaj si hočemo? Zdravnik se bori dan za dnevom in žal, dostikrat brezuspešno s kruto sovražnico, kateri moramo prej ali slej vsi smrtniki ukloniti vrat. Dan za dnevom dokazuje ljudstvu nepopolnost našega spoznavanja in znanja, onemoglost človeške znanosti sploh nasproti neizprosni usodi. V najožji dotiki z ljudstvom, mora biti tudi najbližji predmet njih šal in dovtipov. Saj se med lajiki medicinska znanost meri z napačnim merilom; zdravnikom se stavlja zahtevanja in naloge, katerih ni mōči zvršiti.

Vender tudi ināče je danes medicina že prepopularna; iz lahka trdimo, da je ni popularnejše znanosti od nje. In temu so krivi večinoma zdravniki sami. V kateremsibodi časniku, tudi politiskem, čitamo danes razprave zdravoslovne vsebine, ki vplivajo dostikrat naravnost škodljivo. Kdo se ne spominja óne razburjenosti, ki je zavlādala med bolnim svetom, ko so časniki raztrobili velikanske uspehe, ki jih je bajē provzročil Kochov »tuberkulin«! Kakó hitro so bile uničene nádeje bolnikov, kār tolpoma prišedših v stolno mesto Nemčije! Duševno iznenádejanje, združeno s telesnim naporom na vožnji, gotovo ni kāj dobrodejno vplivalo na itak potrtega bolnika.

Sploh je o popularnih zdravstvenih spisih in knjigah naša sodba taka: Ako se v njih razklādajo splošno-veljavna zdravoslovna pravila, kakó si ohraniti zdravje in se varovati raznih bolezni, ako se ondu učí spoznavanje bolezni, njih pravih virov in vzrokov, tedaj so gotovo velike koristi — iz lahka pa take knjige (najsí bodo spisane z najboljšim namenom) tudi neizmerno škodujejo, ako se v njih lajikom nasvetujejo in izročajo zdravila in pomočki, ki jih le spreten zdravnik utegne rabiti uspešno — v rokah lajikov pa so taka zdravila vedno — meč brušen na obe strani.

Vrnimo se sedaj k slovenskemu prevodu ali bolje posnetku, k »Domačemu zdravniku«. Priznati moramo, da je pisatelj s prav srečno roko izcrpil in izbral gradivo iz nemških izvirkov in ga v lepem, lahko umevnem jeziku podal slovenskemu občinstvu.

Knjiga je razdeljena na štiri oddelke. V prvem delu se razpravljajo splošna higijeniška pravila, kakó si ohraniti zdravje, nasveti o stanovanji, jedi in pijači i. t. d. Kar je ondu rečeno, podpišemo tudi mi z majhnimi izjemami; prav lepó in poučno je pisan tudi dodatek na konci knjige z naslovom: »Nauk za stariše«. Sploh preveja te sestavke duh živega prepričanja in neka dobrodejna npravna resnoba, ki bode izvestno mōgočno vplivala na vsakega čitatelja. — Najmenj zadovoljni smo pač s četrtim, najbolj sežnejšim oddelkom. Ondu se naštevajo »lepó po vrsti, kakor so hiše v Trsti«, razne bolezni; vsaki je pridejan navod, kakó jo je lečiti. Povedali smo že, kakó sodimo o popularnih spisih te vrste. Imamo pa še druge, važnejše pomisleke. Ne oziraje se na zdravilno vrednost Kneippovih

nasvetov, mora vendar vsakdo prej spoznati bolezen samo, predno jo hoče lečiti. Spoznavanje bolezni je najiminitnejši del medicinske znanosti, in še vedno je veljavna stara prislovica: »Qui bene diagnoscit, bene medebitur.« Toda čemur se človek ni učil, tega mu ni mōči znati. Slovenec je sicer bistra glava; vendar nam je težko verjeti, da bode preprost kmet takoj spoznal katerosibodi bolezen, odprl knjigo ter si ondu poiskal pomoči. Ako bi to veljalo, moral bi ōni, ki hrani domā naučni slovník, biti največji učenjak, in lastnik »Dom. Zdravnika«, bi moral biti sam najizvrstnejši zdravnik. Po naših mislih je torej ta oddelek knjige precēj dvojbene vrednosti. Prav iz srca nam je govoril nepoznati ocenjevalec v »Domu in Svetu« leta 1892. str. 570., ki pravi, »naj rabimo knjigo previdno,« zakaj, »kar se sme rabiti brez strahú — po navodu zdravnikovem ali pod nadzorovanjem izkušnega človeka, to bi utegnilo neprevidnemu neizkušencu biti v veliko škodo.« —

Naj se ne uresniči naša bojazen, da se je s to knjigo národu našem podaril kamen — namesto kruha!

Končno še nekaj opazek o jeziku. Pisatelj (koroški duhovnik) rabi nekatere izraze, ki so le pri koroških Slovencih v navadi; toda to so malenkosti, ki knjigi gotovo ne bodo mnogo na kvaru. — Pri izberi izrazov za posamične bolezni je uporabljal pisatelj Bartlov slovar. Zdí se nam, da teh izrazov ni izbral s posebno srečno roko. Sicer je B. slovar v medicinskem oziru dôkaj nedostaten; saj še nimamo nikakeršne zdravstvene terminologije, sestavljene po veččaku, ako izvzamemo spis, ki ga je pred dvema letoma g. dr. Zupanec objavil v »Slov. Pravniku«; le-tá pa obseza samó sodnozdravniško prakso. Toda pisatelj »Dom. Zdravnika« je izbral namesto najnavadnejših izrazov take, ki stojé v slovarji na drugem in tretjem mestu in se le jako malokdaj čujejo v ljudski govorici. Navédimo samo nekaj primerov. Za »Gelbsucht« ima »žoltenica« namesto navadne »zlaténica«; za »Epilepsie, Fallsucht« »padarica«, namesto »božjást f. ali božje. n.«; za »Rotlauf« »šena« f., namesto »ušén ali šén« m.; za »Gelenksrheumatismus« »udobolje« ali »sklepna skrnina« namesto »údnica« f. ali »protin« m. Za »Metrorrhagie, Blutfluss« rabi »krvotok«, kar mu tudi znači »Blutkreislauf« — recte »krvavenje«.

Pisatelj piše »guša« (Kropf) namesto »golša«, zdaj »črevesni katár«, zdaj »črevni katár« (oboje je v slovarji); za »leucoma« rabi »mrena na očesi« namesto »bél« f. ali »bela slepota« — »mrena« je skaljena leča — i. t. d.¹⁾

Dr. Jožef Rakež.

¹⁾ V prvi del tega spisa se je urinila na strani 119. tiskarska pomota. Namesto »Z vodo se mora ozdraviti vsaka bolezen« beri: »Z vodo se more ozdraviti vsaka bolezen«.

L I S T E K.

Letopis Matice Slovenske za leto 1892. Uredil *Anton Bartel*. Založila in izdala »Matica Slovenska«. V Ljubljani. Natisnila »Narodna Tiskarna« 1892. str. 304. — Kakor v poslednjih letih prinaša tudi letošnji »Letopis« obilo izbrane gradiva v prijetni izpremambi, takó da čitamo poleg strogo znanstvenih spisov razprave, ki so dostopnejše tudi širšemu občinstvu. Najprej nam podaja g. *dr. K. Štrekelj* pod naslovom »Iz besednega zaklada narodovega« obsežno zbirko takih besed, do malega samó s Primorskega, ki so bile, razven morda kakih deset, dosedaj ali popolnoma neznane ali vsaj ne znane v podanih oblikah, zvezah in pomenih. Skoro pri vsaki besedi je povedano, odkod in kakó je nastala; povsod takšna razlaga seveda ni bila možna. Dôkaj besed je takó lepih, da so vredne častnega mesta v književni slovenščini; sploh vsa zbirka izborna spopolnjuje znane podatke »Iz potne torbe«, katere je svoje dni v »Letopisu« priobčeval pokojni Erjavec. Iskreno želimo z g. pisateljem, da bi vsi oni razumniki, katerim je dano živeti med národom, nabirali neznane besede; potem bomo namesto 80.000 besed, katere je zbral prof. Pleteršnik, kmalu dosegli okroglo število 100.000 besed! — Kot drugi spis čitamo razpravo »Enklitike v slovenščini« iz peresa g. *dr. M. Murka*. G. pisatelj je lani obravnaval samo oblikoslovje, letos pa govori o skladnji, in sicer najprej o rabi enklitiških zaimkovih oblik, o pomožnem glagolu *sem, biti*, o oblikah *bodem, bom* in drugih glagolih, potem pa o porazstavi enklitiških besed. V uvodu čitamo nekaj zgodovinskih opazk, ki so važne za pravo oceno virov, nekatere naj bodo tu navedene. Pisatelji v 16. stoletju niso marali enklitik, le Krell se drži národnega govora; za sintaktiške preiskave smemo po takem le tega pisatelja rabiti brezpogojno. Pri Dalmatinu opazujemo v razmerji s Truberjem velik napredek v rabljenji enklitik, ali tudi on še nikakor ne predstavlja one národne govorice, katero nahajamo pri Krelli. Slovníčar 16. stoletja, Bohorič, ne navaja v svojih paradigmah nobenega *mi, ti, si*, in izmed krajših oblik so mu znane le *me, te, se* »per apocopen«, *mu, ga* in le *jim* »per aphaeresim«. Vender v primerih sintaktiškega dodatka nahajamo *mi* in *ti*. Po pravilni rabi enklitik pa se odlikuje Kastelec. — Vse svoje opazke podpira dr. Murko tukaj in pozneje z mnogimi vzgledi. Glavno pravilo za rabo daljših in krajših zaimkovih oblik bodi to, da se rabijo krajše oblike vselej, če ni posebnih vzrokov za rabo daljših. Daljšim oblikam je namen emfatiško poudarjanje zaimka. Govorč o pomožnem glagolu *sem, biti*, pravi dr. Murko: »Če hočemo preiskovati, kedaj se pomožni glagol rabi enklitiški, treba je prav za prav povedati, kedaj nima naglasa. Kot splošno pravilo lahko velja: Pomožni glagol je vselej nenaglašen, ako ni na njem posebnega poudarka.« Kar se tiče glagola *bodem, bom*, o tem je razpravljal g. pisatelj že lani in dognal, da *bom* navadno ni enklitiška oblika. Polne oblike so v slovenskem književnem jeziku v poeziji in posebej v prozi arhajistiške in pridajajo jeziku nekaj emfatiškega in resnobe; tudi retoriškim namenom služijo prav dobro. V porazstavi enklitiških besed obravnava g. pisatelj tri vprašanja: 1. katero mesto imajo enklitiške oblike, ako stojé za naglašeni besedami; 2. katere besede stojé pred enklitikami kot nositeljice naglasa in 3. kdaj enklitiške oblike niso naslonjene. Vsa razprava je vredna paznega čitanja in izdatnega uvaževanja. — Tretji spis v »Letopisu« je članek »Jošt Josip Turn«. Pisatelj, g. prof. *Ivan Steklasa*, ki je tudi čitateljem našega lista dobro znan po svojih zgodovinskih razpravah, govori najprej o grofovski rodbini Turn-Valsassina ter pravi, da so po nekem Eriprandu grofje Turni-Valsassina neposredni potomci Karola Vélikega. Nato podaja točen zgodovinski pregled te stare rodbine in pozneje korenito opisuje življenje

»turškega straha« Jošta Josipa Turna, ki je bil po smrti Herbarta Turjaškega najvažnejši vojskovodja v turških bojih. Jošt Josip Turn je umrl v Senji leta 1589.; njega bojna oprava je shranjena v ambraški zbirki na Dunaji, njega slika pa se vidi v gradu Blajburgu na Koroškem. Ves članek obseza nad dve tiskani pōli, opira se na strogo zgodovinske vire in je lepa priča o izredni marljivosti prof. Steklase. — V članku »Slovenske národne vraže in prazne vére, primerjane drugim slovanskim in neslovanskim«, nadaljuje g. J. Navratil svoja raziskavanja iz »Letopisa« 1890. leta ter našteva po koledarskem redu vraže in prazne vere, ki se tičejo raznih svetniških godov, in pričinja nató razpravo o usodnih znamenjih, in sicer o prirodnih po podnebnih pojavih: zvezdah (nepremičnicah in premičnicah ali »planetih«, repaticah, rimski cesti, solnci, meseci in mavrici). Ogromno gradivo, ki je nabrano v tem prelepem spisu, obravnavano je takó jasno in pregledno, da ga je lahko vesel vsakdo, ki se zanima za to stroko znanosti. Prihodnje leto se bode spis nadaljeval. — Jako važen za domačo našo zgodovino je članek g. A. Koblarja »Zgodovina železarstva na Kranjskem«. Pisatelj dokazuje, da so domači prebivalci kranjski že davno v predrimski dóbi izdelovali železo. Rimljani so pri svojem dohodu v naše kraje rabili že obstoječe plavže. Najstarejši plavži so bili baje celó brez mehov (vetraste peči), blizu strmih gorskih obronkov so izkopali na veterinem kraju v zemljo globoko jamo, in od strani je držal pod njo vodoraven sapnik, skozi katerega je podpihaval veter, da je bolje gorelo oglje in se topila ruda. Po nekod so bile naprave še preprostejše: izkopali so okroglo žlebinó, počez položili drv in oglja, nasuli rude ter kurili in vpihavali sapo z ročnim mehom. Tudi pozneje zidane peči še niso stale ob vodah, nego šele v 15. stoletji so jeli rabiti vodno silo. Plavži so stali najprej na hribih, železne kepe (»volke«) so valili do bližnjega kládíva, stoječega že v dolini. To so bile slovenske peči (»windische Oefen«, uradno označeno še v 16. stoletji, ko so stale peči že v dolinah). Za plavže v dolinah imamo najstarejšo letnico 1422. V 16. stoletji so jeli napravljati boljše nemške in laške peči, proti koncu 16. stoletja pa so se razvili iz pečij na volka visoki plavži, s čimer pa še ni rečeno, da bi jih bili pri nas précej uvedli, saj je bilo še za Francozov na Kranjskem šest plavžev na volka. — Po tem splošnem uvodu, iz katerega smo posneli najvažnejše točke, razpravlja g. Koblar razvoj železarstva na Kranjskem od 11. stoletja, ko so bili že vsi večji rudniki v rimsko-nemški državi državni »Regale«. Cesarji so dajali rudnike v fevd svojim vazalom. Karol IV. je podelil rudniški »Regale« volilnim knezom, v 16. stoletji pa je ta svojinska pravica prešla na vse druge kneze in stanove cesarstva. Takó so fevdni knezi samí oddajali rudnike in fužine fužinarjem. Prešla je torej fevdna pravica od cesarja na deželne kneze, oziroma na gospode, ki so imeli jednako oblast. Med poslednjimi sta sosebno znamenita škof brižinski in škof briksenski. Pozneje so posamični cesarji izdajali rudniške rede, s katerimi so bile uničene vse zasebne pravice gospodstev. Prvega je izdal Maksimilijan I. leta 1517. za vso Avstrijo, drugega cesar Ferdinand I. leta 1550. za radovljiško gospodstvo, tretjega pa nadvojvoda Karol leta 1575. za fužine kranjske in goriške. Šestnajsto stoletje je najvažnejše v zgodovini železarstva na Kranjskem. Železno blago so dobro prodajali čez morje, tovorili pa so fužinarji ali samí ali pa so oddajali svoje izdelke železarskim trgovcem, največ Ločanom. Osnovati so hoteli leta 1589. celó družbo za trgovino z železom »Terzeria«, ali katoliški fužinarji niso prav nič zaupali svojim luteranskim tovarišem, ki so izprožili to stvar, in tako se je vse razbilo. Karlov rudniški red je ustanovil novo oblast, rudarskega nadsodnika (vseh skupaj jih je bilo 18), čegar oblasti je bilo podložno vse, kar se je tikalo železarstva na Kranjskem in v Istri, ki je pripadala Kranjski, in na Goriškem. Njih oblast je trajala od leta 1575.

do leta 1781. Nadsodnikova sodba je veljala v vseh civilnih, kriminalnih in političkih stvaréh; le kadar je spadala stvar pred krvavo sodišče, odstopil jo je deželnemu sodišču dotičnega okraja. Od rudarskega nadsodnika so večkrat zahtevali, da je znal štiri jezike: nemški, italijanski, latinski in slovenski. Imel je poleg uradnega osebja štiri prisednike, izbrane izmed fužinarjev ali trgovcev z železom. Rudniškemu redu z leta 1575. so se zlasti upirali loški oskrbniki, a tudi fužinarji niso bili kaj zadovoljni z njim. Koncem 16. stoletja so fužine močno prepadale, zlasti zaradi turških vojsk in visokih davkov. Leta 1596. je bilo že uničenih ali pa stoječih ob prepadu trinajst kranjsko-goriških fužin. Kar se jih je ohranilo, dvigale so se v 17. stoletji, in fužinarstvo je posebno uspevalo v drugi polovici minulega stoletja. Cesarica Marija Terezija je izpremenila do-tedanje rud. nadsodišče v Ljubljani leta 1779. v rudarsko nadsodišče in gozdni urad, cesar Jožef II. pa je leta 1783. odpravil ta urad in ustanovil c. kr. rudarsko sodišče v Idriji za vso Kranjsko, Goriško, Trst in Gradiško; prideljena mu je bila c. kr. substitucija v Ljubljani. Francozje so preobrnilo vse rudarstvo. Do leta 1810. je bilo na Kranjskem 6 visokih plavžev, 6 plavžev na volka, 26 fužinskih kládov za jeklo in 22 za železo ter 59 pretopilnic, toda zdajci se je začelo goditi rudarstvu slabo. Po odhodu Francozov so zopet uvedli staro upravo pri fužinah, dokler ni bil leta 1854. izdan splošni rudniški zakon. Žal, da je zgodovina slovenskih fužin iz poslednjega časa jako žalostna; bati se je, da popolnoma ne prepadajo in izginejo kakor nekdanj slavnoznané fužine bohinjske!

— Šesti spis slôve: »O načinih skladanja števil«, spisal g. prof. dr. S. Šubic. Tukaj beremo najprej zgodovinski pregled o številskih osnovah, v drugem delu pa tol-mači učenj g. pisatelj matematiški izraz za vsakateri številski sistem, in sicer dekadiško osnovo in nekatere druge osnove (diadiško ali binarsko, dodekadiško in seksagezimalno), potem preračunjanje navadnega dekadiškega števila v enakovredno dodekadiško ali diadiško število. Na konci je še nekaj zgodovinskih pristavkov. Razprava je tem vred-nejša, ker naša književnost nima kdo vé koliko podobnega v tej stroki. — Za nastopnim člankom g. dr. V. Oblaka »Popravki in dostavki spisu Doneski k histo-rični slovenski dialektologiji« podaja g. Ivan Tomšič »Bibliografijo slo-vensko« od dné 1. prosinca 1891. leta do dné 1. prosinca 1892. leta. Časopisov je navedenih 37; zbornikov in enciklopedij 12; teoloških del 8; del, spadajočih v krog pravnega in državnega znanstva, politike, narodne ekonomije, 3 (1 pripada časopisom); pedagoških del 22; filoloških del in spisov iz književne zgodovine 2 (1 pripada zbor-nikom); zgodovinskih del, životopisov, spominskih knjig 5 (2 pripadata zbornikom); geografskih, potopisnih, narodopisnih del 1; prirodopisnih, fizikalnih in kemijskih del 1; del, spadajočih v krog trgovine, obrta in industrije, rudarstva, arhitekture, 1; del, ka-terim je predmet ratarstvo, živinarstvo, sadjarstvo, gozdarstvo, domače gospodarstvo 2; vojaških knjig 1; leposlovnih del 16 (6 jih pripada zbornikom, 3 časopisom); umetniških (glasbenih) 5; knjig za prosti narod, koledarjev, spisov prigradnikov 20 (1 pripada zbor-nikom), različnih tiskovin 19. — »Letopis Matice Slovenske«, katerega je se-stavil tajnik g. E. Lah, prinaša poročilo o delovanji »Matice Slovenske« v dóbi od dné 1. vinotoka 1891. leta do dné 31. vinotoka 1892. leta, računsko poročilo, poročilo o društveni knjižnici, upravištvu »Matice Slovenske« za leto 1892., imenik udov za leto 1892., pregled umrlih ustanovnikov, imenik društev, s katerimi »Matica« zamenjuje svoje knjige, in končno zaznamek književne zaloge.

Izza mladih let. Pesmi *Frana Gestrina*. Celje 1893. Založil dr. Josip Furlan. Tiskal Dragotin Hribar. 116 str. — Dolgo je že temu, kar je naš list naznanil poslednjo zbirko izvirnih slovenskih pesmij; tem veseleje smo torej prejeli lično knjižico »Izza mladih

leta, o kateri smo smeli po pravici pričakovati, da bode na čast naši književnosti. Ime pesnikovo našim čitateljem ni neznano, saj je g. Gestrin baš v »Ljubljanskem Zvonu« priobčil dōkaj pesmij, katere je sedaj zbral v harmoniško celoto. Vse so razven dvēh, treh eminentno liriškega značaja in z majhnimi izjemami posvečene ljubezni, torej predmetu, o katerem je res že težko povedati kaj novega. Veseli nas pa, da je pesnik v svoje proizvode položil mnogo novih point, ki dajō njega zbirki posebno ceno. Sosebno nam prija v tem oziru pesmi »Z nesrečnim srcem«, »Kraška roža«, »V svet«, »V snegu«, »Zvečer«, »Na sveti večer«, dasi tudi druge pričajo o lepi nadarjenosti. Poudarjati nam je še, da so pesmi sploh pisane v izbranem jeziku in da jim je tudi oblika do malega brezhibna. Nádejati se smemo, da nam g. Gestrin ustvari še marsikaj lepega na polji slovenskega pesništva, ki žāl, dandanes producira ubogo malo dobrega, in priporočamo zbirko »Izza mladih let« svojim čitateljem kār najtopleje. Cena broširanemu izvodu je 80 kr., elegantno vezanemu 1 gld. 30 kr. Naročila vzprejema g. A. Zagorjan v Ljubljani.

Slovenska pravna terminologija. Društvo »Pravnik« je imelo meseca prosinca svoj občī zbor, na katerem je urednik nemško-slovenskega pravnškega slovarja gosp. dr. J. Babnik, poročal o stanji tega prevažnega dela. Slovenski pravniki so iz državnega in kranjskega deželnega zakonika na blizu 45 000 listkih izpisali gradivo za bodočo terminologijo, in takō je upati, da bode do konca meseca junija t. l. bistveno dovršena. Kar se tiče popolnosti, presezala bode vse druge nemško-slovanske izdaje. G. dr. Babnik se je dogovoril z urednikom slovenskega državnega zakonika, g. dr. K. Štrekljem, da bode državni zakonik odselej rabil samō izraze, obsežene v novi terminologiji; obratno pa se bodo seveda v slovar vzprejeli vsi dobri izrazi, kar jih je v dosedanjih zvezkih državnega zakonika.

Slovensko gledališče. Od poslednjega našega poročila nam je zabeležiti nastopne predstave: Dne 28. prosinca se je prvič igrala »Valenska svatba«, igrokaz v štirih dejanjih, spisala L. Ganghofer in M. Brociner, preložil Fr. Svoboda; dne 2. svečana (popoldne) burka »Danes bomo tiči«, dne 5. svečana burka »Čevljarska učenca«, dne 8. svečana šala »Ni moj ukus« in prvič »Cavalleria rusticana«, opera v jednem dejanji, uglasbil Pietro Mascagni, besede spisala G. Targioni-Tozzetti in G. Menasci; dne 11. svečana spevoigra »Teharski plemiči«, dne 22. svečana prvič »Fedora«, drama v štirih dejanjih, spisal Victorien Sardou, in dne 25. svečana zadnjič v tej gledališki dōbi repriza te drame.

»Valenska svatba« pripada najefektnjšim nemškim igram, kar jih je bilo spisanih v poslednjih letih, in se je predstavljala v našem gledališči uprav s sijajnim uspehom. Žāl, da zaradi pretesnega prostora ne moremo razpravljati zanimljive vsebine tega krasnega igrokaza; zabeležiti pa hočemo vsaj to, da sta si v njem zlasti gospā Borštnikova kot Sāda in g. Borštnik kot državni pravdnik Čuku pridobila obilo in do cela zaslužene pohvale. Sosebno v drugem dejanji je gospā Borštnikova iz nova pokazala, kaj vzmore v velikih, tragiških partijah. Izmed drugega osebja je imenovati gospodičini Nigrinovo in Slavčeva ter gospoda Danila in Trnovskega, kateri poslednji nas sploh uverja čim dalje bolj, da bode še izborna moč slovenskega gledališča. —

Druga velika novost je bila opera »Cavalleria rusticana«, delo, ki se takisto odlikuje po vzornem libretu kakor po genijalni glasbi, s katero si je Mascagni osvojil ves svet. Pri prvi predstavi so se sicer pokazale nekatere nedostatnosti in negotovosti, toda popravile so se pri poznejši predstavi; upravičeno se torej ponašamo, da se je navzlic našemu neugodnemu razmerju častno uprizoril ta velikanski umotvor na slovenskem odru. Santuzzo, Lolo in Lucio so predstavljale gospā Grbičeva ter gospodičini Daneževa in

Nigrinova, Turidda in Alfija pa gospoda *Pavšek* in *Fedyczkowski*. Predstavo te opere zabeležujemo s posebnim zadoščenjem, zajedno pa se hvalno spominjamo kapelnika g. *Grbiča*, čegar vztrajnost je bila res vredna vsega priznanja. —

Tretja novost »Fedora« je že davno nastopila svoj zmagoslavni pot po vseh večjih gledališčih. Pisana z óno dovršeno tehniko, v kateri so francoski dramatikarji kár nedosežni, podaja nam tolikanj zanimljivo, dasi ne povsod dobro motivirano dejanje, da poslušalec neobičajno pazno zasleduje dramo od ónega hipa, ko prihití kneginja Fedora h grofu Vladimiru, do pretresujočega prizora, ko umrè Ipanovu v naročaji. Fedora in Ipanov sta prav za prav tudi jedini osebi, v katerih roke je položena usoda vse igre. Kar se tiče osebe Feodorine, rečemo le toliko, da bi je ne bilo móči predstavljati, ako bi ne imeli gospé *Borštnikove*, in takisto bi bil grof Ipanov neizveden, da nimamo g. *Borštnika*. — »Valenska svatba«, »Cavalleria rusticana« in »Fedora«, te krasne novosti minulega meseca so prelep dokaz našega napredovanja, in žal nam je samo, da se nam že v pričetku letošnje gledališke dóbe niso podajale takšne igre, kakeršne se uprizarjajo sedaj, izvestno na čast dramatike slovenske!

Pisateljsko podporno društvo je v minulem času priredilo dva zabavna večera. Na prvem je čital g. prof. *R. Perušek* o treh novo odkritih starih grških igrokazih, drugi večer pa je bil prirejen za odhodnico g. prof. *S. Rutarju*, ki je potem v drugi polovici m. m. nastopil znanstveno potovanje po Italiji in Grškem. Prof. Perušek bode svoje predavanje priredil za naš list, prof. Rutar pa nam je obetal, da nam pošlje kaj črtic s svojega potovanja.

Dr. T. Maretić, *Život i književni rad Franje Miklošića*. Preštampano iz CXII knjige Rada jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. U Zagrebu. 1892. 8°. 113. str. — Zagreški slavist, profesor Maretić, podaja nam v akademijinem „Radu“ prvo večjo znanstveno razpravo¹⁾ o vsem Miklošičevem delovanju. Njegov život opisuje le prav kratko (str. 1. — 10.), opiraje se na slovenske vire (na A. Trstenjaka in mene). Jedro razpravi je II. poglavje: „Miklošičev književni rad pojedinice“ (10. — 100.), kjer pisatelj po strokah v kronološkem redu govori o vseh Miklošičevih spisih: povsod se razpravlja, kaj je njih vsebina, kaj je v njih novega, kaj je iz njih znanost vzprejela in kaj zavrgla. Ker je z Miklošičevim imenom združen ves napredek slavistike v zadnjih štirih desetletjih, nam je ocena Miklošičevega delovanja, zajedno njena zgodovina. Maretićeva razprava bo po takem jako dobro došla vsem, ki se hočejo poučiti o razvitku slovanskega jezikoslovja in samostalno misliti o njega nalogah v sedanjosti in bodočnosti. Mnogo koristi more prinašati omikancem sploh, zlasti srednješolskim učiteljem, ki Miklošičevih del, izvzemši večjih, niti ne dobivajo v roke.

Pisatelj se strogo drži svojega predmeta ter mirno in trezno navaja prednosti in slabosti vsakega Miklošičevega spisa in se trudi, da mu ne dela krivice; kjer kaj graja, objasnjuje tudi vzroke Miklošičevih pogrškov in večkrat dodaje, da v óno dóbo ne bi nikdo mogel napisati kaj boljšega.

Tretje poglavje „Miklošičev rad u opće“ (100. — 113.) hvali Miklošičevo marljivost, hitrost v delu, veliki talent in pravo ljubezen do znanosti. Pisatelj poudarja tudi druga dobra svojstva Miklošičeva: bil je oskromen v znanstvenih vprašanjih; ni se udajal fantaziji, ampak držal se je vedno le faktov; bil je velik mojster v stilu, v svoji hvali in graji vedno kratek in zmeren; njegova znanstvena solidnost se ni gonila za originalnostjo, najprej pa je bil Miklošič pravi učenjak z notranjo slobodo „nalik na one svete

¹⁾ Jako obširna ali ne takó temeljita je izšla že prej v „Sborniku“ bolgarskega ministerstva za prosveto od Miletića.

i pobožne ljude, koji se ulazeći u crkvu umiju otresti svijeh svjetskijeh misli, koje bi ih mogle smetati u razgovoru s Bogom" (110. str.). Miklošič je imel tudi svoje nazore, „ali on svojima nazorima nije pušao vlasti, da ga u traženju istine zavode na stranputice“. Kopitar ni mogel skrivati svojih simpatij in antipatij, ali iz Miklošičevih del bi ne mogel nikdo načrtati, v kateri tabor je spadal po svojem verskem in političkem prepričanju (110.). Pisatelj po takem seveda obsoja malenkostne Miklošičeve neprijatelje, sosebno hrvaške svoje rojake, kolikor more takim rečem biti sploh mesta v akademiški razpravi.

Zdi se nam pa, da je g. pisatelj premalo povedal o velikem pomenu Miklošičevega delovanja za slavistiko in jezikoznanstvo sploh. V poslednjem poglavju bi moral v obširnih potezih izvajati obširnejše sklepe iz drugega, podrobneje primerjati Miklošiča njegovim prednikom in vrstnikom med Slovani in Nemci, ocenjevati njegovo zavisnost od njih in njegov samostalni napredek. Marsikatero dobro zrno nahajamo o teh rečeh pri razboru posamičnih spisov, ali pogrešamo skupne slike. Brez nje si pa ljudje, ki niso sami dobri strokovnjaki, ne bodo lahko ustvarili pravega pojma o Miklošičevih zaslugah za znanost in slovanstvo. G. pisatelj imenuje Miklošiča popolnoma pravilno „kabinetnega učenjaka“, ali njegova naloga bi po našem mnenju morala biti tudi ta, da takega učenjaka zbliži s širšimi narodnimi krogi, da jim pové, kakó je Miklošič posredno vplival tudi nanje in da se bodo od njega učila še bodoča pokolenja. Vem sicer, kaj je naloga strogoakademiškim razpravam, ali mislim, da sosebno manjše akademije ne smejo biti preučene. Ako mož, kakeršen je A. N. Pypin, često očita ruskim učenjakom, da premalo mislijo o narodnih potrebah, morajo se podobne želje izražati tem bolj pri nas, ki smo pritlikovci proti ogromnemu ruskemu narodu.

Podrobnostij, v katerih se s pisateljem ne zlagamo, ne bomo tukaj omenjali, ampak sklepamo, da je jugoslovska akademija z Maretičevo razpravo postavila lep spomenik svojemu članu.

M. Murko.

Dve novi hrvaški drami, Gospod *dr. M. Derenčin*, o čegar drami »Tri braka« je naš list govoril že lani, izročil je intendanciji zagrebskega gledališča zopet dve novi drami, in sicer: »Sliepčeva žena« v jednom dejanji in »Primadonna« v treh dejanjih.

Jur-Kobila. Na str. 735. lanskega letnika »Zvonovega« se čita, da so imenovali katoličani protestantskega predikanta Jurija Juričiča porogljivo »Jur-Kobila«. O tej osebi pripovedujejo v Šmarji pod Ljubljano in na Gorenjskem to-le: »Jur-Kobila je »luterš« vero učil, živel je na gradu Praprče (Lichtenberg) in bil zelo učen. Grofica mu je obetala svojo lepo kobilo, če začne ljudem oznanjati novo vero. To je res storil, ali zaradi tega so ga hudo preganjali, in moral je zbežati. Na Razdrtem pri Šmarji stopi v krčmo, da bi se nekoliko okrepčal. Gospodinja ga je spoznala, ali nihče mu ni mogel storiti ničesar zalega, dokler je držal noge na tleh. Zató mu reče krčmarica, naj stopi na klop in vzame pratiko izza ogledala. To mož tudi stori, ali toliko da stopi na klop, zgrabijo ga prisotni kmetje, stlačijo ga v železno skrinjo in ga zakopli'ejo zunaj pokopališkega ozidja pri Sv. Križi nad Tlakami.

Na str. 736. tistega letnika se čita o »Antonu ab Aleksandro Dalmata«. Da *Dalmata* ali *Dalmatin* ni bilo njegovo pravo ime, to je jasno, nego ta pridevek le pomeni, da je bil on, ali bolje njega oče Aleksander, Dalmatinec. Mogoče je, da je ta Aleksander Dalmatinec prišel leta 1512. iz Dalmacije zajedno z »viteзом Markom s Klisa« (pri Spletu) in drugimi dalmatinskimi plemiči, katere so kranjski stanovi vzprejeli v svojo službo, da so jim osnovali pozvedovalno stražo in optiški brzovav proti Turkom.

Viteza Marka in njega tovariše »will gueter Edlleut von Crabatten« so umorili uporni kmetje leta 1515. na gradu v Brežicah (glej: Bidermann, Steiermarks Beziehungen zum kroat.-slavon. Königreich, Separatabdruck aus den Mitth. des hist. Ver. f. Steiermark 1891, str. 10.). Ali je bil med umorjenci tudi Aleksander Dalmata, ali pa se je morda srečno otel v Krško, kjer se je porodil njegov sin Anton, kdo nam more to razjasniti?

S. R.

Jugoslovanska akademija znanostij in umjetnostij je od zadnjega našega poročila izdala tri nove zvezke (CX–CXII) glasila svojega „Rada“, s to-le vsebino: Prinos k naglasku u (novoj) slovenštini, spisal prof. Valjavec; Život i djela Ivana Kukuljević-Sakcinskoga, spisal prof. Smičiklas; Paljetkovanje, spisal prof. Zore; Gnomički aorist u grčkom i hrvatskom jeziku, spisal prof. dr. Musić; Život i književni rad F. Miklošića, spisal prof. dr. Maretić; nadaljevanje Putovanja po Balkanskom poluotoku XVI. vijeka (opis dvaju carskih poslanstva u Carigrad: K. Ryma godine 1571. i D. Ungnada godine 1572), spisal prof. dr. Matković; O fosilnim cetace ima Hrvatske i Kranjske, spisal dr. Gorjanović; O Šipčanskom Balkanu i okolici u geološkom i petrografskom pogledu, spisal Lazar Vankov; O našim klimatskim odnošajima, spisal akad. predsjednik Josip Torbar; O dnevnoj i godišnjoj periodi oblaka u Bakru, spisal prof. Mohorovičić; in o eruptivnom kamenju u Dalmaciji, spisal prof. dr. Kišpatić. Razven tega je akademija izdala XIX. knjigo starih hrvaških pisateljev, v kateri čitamo konec pesniških del Gj. Palmotića, potem XXV. knjigo „Starin“, v kateri je natisnjeno sedem prav zanimljivih izprav ali listov, tičečih se zgodovine jugoslovanske, in napósled XXIII. zvezek imenitne zbirke „Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium“, v katerem je na 613 straneh obilo gradiva za poznavanje bosenske zgodovine od leta 925. do leta 1752.

»Matica Hrvatska« je razposlala svojim članom devet krasnih knjig. Obširnejše poročilo smo morali odložiti.

Jaroslav Vrchlický je dné 16. m. m. praznoval štirideseti svoj rojstveni dan in zajedno dvajsetletnico svojega pisateljskega delovanja. Vrchlický je najplodovitejši pesnik češkega národa, lahko se celó reče, da nima vrstnika v Evropi. Vsega skupaj je dosedaj izdal nad 70 izvirnih pesniških del, koliko pa je še drugih pesmotvorov, studij in prevodov iz najrazličnejših književnostij! Njega del štejejo nad sto, in vsa se odlikujejo po izredni pesniški vrednosti in čudovito krasnem jeziku. Češki in tudi drugi slovanski listi so se navdušeno spominjali štiridesetletnice slavnega češkega pesnika, češka akademija pa, ki ga je lani imenovala za častnega doktorja, priredila mu je sijajen banket, katerega se je udeležilo mnogo akademikov in drugih odličnih móž.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji vse leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30., četrt leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr.

Izdajatelj Janko Kersnik. — Odgovorni urednik dr. Ivan Tavčar.

Upravišstvo »Národna Tiskarna« Kongresni trg št. 12. v Ljubljani.

Tiska »Národna Tiskarna« v Ljubljani.